

Republikanen

Republikanska Föreningens tidskrift för debatt om statsskicket. Nr 3 hösten 2001.

Kungen är tårtad

Demokratin är i fara! Men vad händer om kungen själv tårtar någon? Trodde du att alla var lika inför lagen?

CUF vill ha monarki

Elsa Gunnarssons motion på årsmötet röstades ned, men skam den som ger sig!

Republikanska Förbundet (Klubben)

Ett utdrag ur f d ordföranden Sten Sjöbergs bok Fackföreningsman och republikan.

Kampen efter folkomröstningen

Australian Republican Movement fortsätter oförtröttat.

Republikanen

Republikanska Föreningens tidskrift för debatt om statsskicket

Utkommer kvartalsvis och kan laddas ner som pdf-fil på www.republik.nu

Redaktör: Carl Drott, Andra Villagatan 7, 504 53 Borås, tel. 033-417336 / 033-139818 / 0705-863754,

e-mail: carl.johan.drott@boras.mail.telia.com

Kommentarer, tips och egna artiklar är välkommet.

Republikanska Föreningen (RepF) är en partipolitiskt obunden förening som verkar för införandet av republik på demokratisk väg. Vår enda fråga och vårt enda mål är ett slutgiltigt avskaffande av monarkin och dess tronföljd. RepF har cirka 1500 medlemmar.

Medlemskap i Republikanska Föreningen är gratis. Skicka ett meddelande med namn, adress, telefonnummer samt e-postadress till foreningen@republik.nu för att bli medlem.

RepF: <http://hem.passagen.se/fr2000/>

Republik! Nu!: www.republik.nu

Hot mot demokratin?

När någon offentlig person "tärtas" så brukar det genast komma uttalanden om "hot mot demokratin" och liknande. Kanske är det att överdriva, men säkert är i alla fall att tårtning är omoget och dumt. Omoget eftersom man skall föra debatt med ord och inte med fysiska angrepp, och dumt eftersom man i de allra flest fall får opinionen emot sig. Det är kontraproduktivt. Republikanska Föreningen stödjer därför inte den 16-åring som kastade en tårta i ansiktet på kungen, och vi vill inte förknippas med sådana tilltag.

Det som jag framför allt tycker är oroande i sammanhanget är dock den påföljd som 16-åringen riskerar, och som inte gäller om andra offentliga personer än just monarken är offret. 6 år är det maximala straffet för denna typ av "högmålsbrott", och om kungen hade varit på lite sämre humör och velat "sätta dit honom" så hade kanske förövaren ifråga fått tillbringa sina resterande tonår och mer därtill i fängelse.

Man kan visserligen invända att det bör vara ett värre brott att angripa statschefen än andra personer, men borde i så fall inte detta gälla även t ex finansministern, som ju till skillnad från kungen har reell politisk makt? Det ligger nära till hands att anta att det är kungens "upphöjdhet" och tillhörighet i familjen Bernadotte som skapar sådana lagar.

En annan aspekt på det hela är om man hypotetiskt tänker sig att kungen skulle vilja hämnas, och kasta en tårta tillbaka. 16-åringen

riskerade 6 års fängelse, men vad skulle då kungen riskera? Svar: ingenting. Enligt femte kapitlet i regeringsformen, paragraf 7, så kan han inte åtalas för sina gärningar! Om vi går ännu längre i våra hypotetiska exempel så kan vi tänka oss att kungen skulle mörda någon. Jag tror inte att han är kapabel till något sådant, men om vi tänker oss att han skulle vara det. Vad skulle bli påföljden? Ingenting!

Tårtningen var som sagt både barnslig och oförsämd – men det finns långt värre hot mot demokratin, och framför allt mot principen om allas likhet inför lagen.

Carl Drott

Motion på CUF-stämman

Jag skrev i somras en motion om monarkins avskaffande till CUF-stämman i Västervik i år. Tanken kom upp redan året innan, och jag kände att det var dags för CUF att ta ställning för eller emot monarkin. Jag ville också att vi skulle avskaffa den löjliga seden att skicka en hälsning till kungen efter stämmans öppnande. Det är en gammal sed de hade på SLU-tiden men som återinfördes för ett antal år sedan efter att någon skrev en motion om att "det skulle vara kul att göra!"

Redan på CUF:s distriktsstämma här i Östergötland kände jag av stämningarna och de flesta var inte så positivt inställda till min motion, snarare att jag fick ta emot mycket spott och spe i stället. I våras skrev jag även en rad insändare till Östgöta Correspondenten om att avskaffa monarkin. Fast då fick jag många positiva kommentarer från min omgivning, mer än vad jag trodde jag skulle få. Jag hade med andra ord de flesta emot mig med min motion. Många lät mig veta att det här var inte vad man som centerpartist skulle tycka om monarkin.

Väl på stämman började det första steget när vi i en kommitté skulle behandla min motion, bland många andra. När det kom till att-satsen om monarkins avskaffande var jag inte helt själv utan hade, om jag inte minns helt fel, en eller två personer med mig i kommittén som höll med mig, dessvärre beslutade majoriteten i kommittén att FS-yttrandet skulle vara det som gällde på stämman. Vi var 2-3 st som reserverade oss för monarkins avskaffande. Och när det gällde hälsningen till kungen var majoriteten i och för sig för att man skulle fortsätta skicka hälsning till kungen, men vi var ett par stycken som reserverade oss emot detta beslut.

På stämman sedan kunde jag inte följa hela debatten eller själv delta i den, för jag blev sjuk. Men det var ett knappt tiotal av cirka 100 personer som försvarade min motion. De andras argument var inte särskilt starka. "Bra PR för Sverige", "hitta på något bättre då", "bra

representation för Sverige" var några av argumenten som de kom med. Sedan blev jag stolt när en tjej gick upp i talarstolen och började med att säga att det här var första gången hon var uppe i talarstolen, och det för att försvara min motion! Det tyckte jag var himla modigt med tanke på att hon hade de flesta emot sig! Till sist beslutades det i alla fall att stämman skulle gå på kommitténs förslag att avslå min första att-sats om att avskaffa monarkin, men de avslög, lustigt nog, även kommitténs förslag om att avskaffa hälsningen till kungen. Men efter det förslaget dök det genast upp massor av röda reservationslappar i luften.

Utsikten att få en motion som den här att gå igenom på CUF-stämman är nästan lika med noll. De flesta har sin uppfattning klar om monarkin, och oavsett om de är för eller emot går oftast inte den åsikten att rubba. Men jag ger mig inte, jag vill få folk att öppna ögonen och inse att monarkin är gammal och förlegad och helt enkelt odemokratisk. Det är helt enkelt en princip sak för mig! Jag tror dock att många tycker som jag, men det är enklast att bara flyta ovanpå och tycka som alla andra.

CUF:s officiella åsikt om monarkin är att den inte ska avskaffas, som de röstade igenom på stämman. Det finns dock delade meningar om det inom CUF, helt ensam är jag inte om min åsikt. Och vad jag förstätt tycker man att jag nu ska ge upp eftersom min motion inte gick igenom på stämman, tack och lov är jag inte så lättpåverkad. Jag ska fortsätta skriva insändare och fortsätta att försöka få både CUF:are och andra att förstå att monarkin inte alls är något positivt utan det är en odemokratisk institution som måste avskaffas!

*Elsa Gunnarsson, vice
distriktsordförande Östergötland*

Sveriges republikanska förbund

Den organisation jag blev ordförande för var tvärpolitisk. Socialdemokraterna dominerade i medlemsförteckningen. Den mest uppmärksammade bland dem var andrakammarledamoten August Spångberg. Sekreteraren i Stockholms arbetarekommun, Sten Andersson, var också medlem. Han blev som bekant sedermera partisekreterare, riksdagsman, socialminister och utrikesminister. Folkpartiets ungdomsförbund var representerat av bl a ministerämnena Per Ahlmark, Ola Ullsten och Ingemar Mundebo. Den sistnämnde var några år vårt förbunds energiske sekreterare. Från LO och dess fackförbund fanns många funktionärer i medlemsförteckningen. Syndikalisterna var mycket starkt företrädade. Tidningen Arbetaren var under redaktionssekreteraren Edvard Ramströms tid ett betydelsefullt språkrör för den republikanska rörelsen. Det fanns också några centerpartister i medlemsförteckningen.

Utgångsläget för organisationen var så tillvida gynnsamt att det rädde en påtaglig svacka i tronföljden och att det 1954 tillsattes en författningsutredning. Utredningsdirektiven uppmanade de sakkunniga att överväga om 1809 års regeringsform motsvarade de krav, som man i våra dagar bör ställa på en demokratisk konstitution. I det sammanhanget antyddes i nästan hovmannamässiga vändningar önskemålet att utredningsresultatet borde bli en författningstext som innebar "överensstämmelse med det faktiska rättsläge som råder sedan länge". Hövligare kunde krav på slopande av kungastyrelseparagrafen inte framföras.

Under rubriken Vad vi vill skrev jag en artikel som klargjorde vår strävan. Det bör observeras att det hovanslag som omnämnes, när detta skrivs har mångdubblats:

"Utgångsläget för vårt förbunds strävanden kan i korthet skisseras på följande sätt: Samtliga svenska politiska partier erkänner sig öppet till demokrati och parlamentarism. Ingen vuxen, normalt begåvad svensk tror att kungen styr riket, som det heter i regeringsformen. Den i augusti 1954 tillsatta författningsutredningen har via dagspressen klargjort att den kommer att föreslå att parlamentarismen förankras i grundlagarna samt vidare att den nuvarande konseljbehandlingen av regeringsärendena slopas.

Därigenom reduceras den svenske monarkens uppgifter till att formellt agera vid regeringsskiftena samt att ta emot främmande sändebud

och statschefer samt att öppna utställningar, inviga nya broar, skolor o d.

Ingen av oss republikaner vill förneka att den nuvarande kungen är kompetent till sådana uppgifter och att han trots uppnådda 76 levnadsår kan sköta dessa bestyr de dryga 8 år som återstår till dess tronföljaren är myndig. Någon ändring av statsskicket under hans levnadstid, i den formen att den gamle mannen skulle avskedas eftersträvar vi inte. Vad vi däremot med skärpa hävdar är att tidpunkten för en reform är inne när Gustav VI Adolfs arbetsdag är slut. Oavsett om tronföljaren då är 21 år eller äldre tror vi att ett stort antal svenska medborgare kan tävla med honom när det gäller sakliga kvalifikationer för statschefs-befattningen.

Våra kätterska tankar löper så långt att vi tror att det bland ämbetsmännen, politikerna och andra skikt av vårt kulturliv bör finnas personligheter som både tillvunnit sig medborgarnas förtroende och internationellt anseende så att de kan accepteras som demokratiska statschefer. Därest lillprinsen i en sådan konkurrens kan uppvisa överlägsna sakliga meriter kan givetvis också han väljas till president.

Vi förutsätter att vårt folk, som vant sig vid att statschefen inte ska ha politisk makt, inte ändrar uppfattning på den punkten om landet övergår från monarki till republik. I så fall behöver det inte bli någon politisk strid kring presidentvalen och därmed kan allt struntprat om upprivande presidentkampanjer och dryga valkostnader avfärdas. Riksdagen, som enligt nuvarande grundlag har befogenhet att välja ny kung och därigenom ny dynasti - kan utan bråk och för en ytterligt ringa kostnad välja presidenter för lämpliga tidsintervaller. Ett sådant förfarande är inte mer komplicerat än att välja justitie- och militieombudsmän. Denna valmetod förekommer fö i ett antal republiker.

En sådan reform kräver en relativt lång tid av psykologiförberedelse. Det gäller att övervinna inrotade fördomar, grumlig sentimentalitet och yrkesmässig bekvämlighet bland våra lagstiftare innan åtgärden kan genomföras. - I motsats till många yrkespolitiker i skilda partier, tror vi inte att en demokrati kan bli hundraprocentigt funktionsduglig om partiledningar och valmakare bara försöker att anknyta verksamheten till massornas mer eller mindre klart uttalade krassa önskningsar. Vi tror att det är mycket viktigt att riva undan fördomar och satsa på vad medbor-

garna kan önska när de är i besittning av en befriad fantasi.”

När detta skrevs hade förbundet något över 2 000 medlemmar i 18 klubbar. Inga imponerande siffror, men de republikanska åsikterna hade gensvar långt utanför de republikanska klubbarna. Detta framgick av både dagspressen och av framstötter i riksdagen.

Republikanska förbundets energiska språkrör i riksdagen var August Spångberg. Han lyckades 1958 få med sig 17 partikamrater i andra kammaren och 6 från första kammaren för likalydande motioner i vilka krävdes en förutsättningslös utredning om statschefens ställning i ett monarkistiskt eller republikanskt statsskick. Som motivering framhölls att monarkins symbolvärde under senare tid avsevärt reducerats, samt att den aktuella tronföljaresituationen påkallade ett ställningstagande till frågan om landets framtida statsskick.

Motionen blev en obehaglig prövost för de socialdemokratiska ledamöterna i konstitutionsutskottet. De blev splittrade inte bara i två utan i det närmaste i tre ställningstaganden. Spångberg och Einar Dahl som var huvudmotionärer i respektive andra och första kammaren, voterade för motionskravet, med anslutning av den folkpartistiske republikanske aktivisten Waldemar Svensson i Ljungskile. De övriga socialdemokraterna förenade sig med Svenssons partikolleger i ett halvhjärtat avslagsyrkande, vars bärande motivering var att den begärda utredningen var obehövlig emedan författningsutredningen redan hade uppgiften att utreda kungens arbetsuppgifter. Konstitutionsutskottets socialdemokratiska ordförande Harald Hallén stod för en tredje socialdemokratisk ståndpunkt i ett särskilt yttrande, i vilket han helst såg att utskottet förenade sig i ett otvetydigt avslagsyrkande, i enlighet med den reservation som utskottets högerledamöter och centerns representanter undertecknat.

Riksdagsdebatten gav ett förvirrat intryck och torde ha bidragit med några pinnar till politikerföraktets vid den tiden tämligen blygsamma brasa. Partiledarna Hjalmarsson och Ohlin yttrade sig. Den förre tyckte monarkin var festlig, den senare var monarkist därför att därest det bleve presidentval så skulle en viss bestämd olämplig socialdemokrat bli vald. Den tydligt åsyftade i detta parlamentariska vältalighetsprov, Tage Erlander, föredrog att inte yttra sig i debatten. Det var säkert mer taktiska skäl än tanke på den ännu gällande statsrådsleden och ansvarighetslagen för statsrådsledamöterna, som styrde Erlanders försiktighet. De gamla dokumenten innebar att regeringsledamöterna med liv och blod skulle försvara det konungsliga väldet. Vidare skyldigheten att till majestätet rapportera konspirationer mot det konungsliga väldet.

Kamrarnas voteringar förstärkte det virriga intryck som utskottsutlåtandet lämnat. Vid första kammarens första votering slogs motionen ut med 57 röster mot 55, i andra kammaren blev det 99 röster för avslag och inte mindre än 78 för bifall. I huvudvoteringen vann utskottsmajoriteten mot höger- och centerröster med siffrorna 95 mot 37 i första kammaren och i andra kammaren med 130 mot 67. Att döma av presskommentarerna vann motionärerna och den republikanska rörelsen en betydande propagandaframgång.

Bertil Ohlin

Ny tid konstaterade att socialdemokratins tveksamma riksdagsledamöter i likhet med flertalet folkpartister var rädda för marginalväljarereaktioner. DN ansåg att riksdagsledamöterna uppträtt som naiva rojalister. Expressen förebrådde partierna för räddhåga. Aftonbladet skrev ”riksdagens beslut bör tolkas så att frågan uppskjutes några år. Att tolka det som ett ställningstagande i monarkistisk riktning är orimligt.”

Republikanska förbundets tidning, som jag med hjälp av Hans Haste och Elon Johanson redigerade, lade lök på laxen genom att erinra konstitutionsutskottets majoritet om den gamle socialist-skalden Sigvald Götssons (Björk) karaktäristik av 1880-talets liberaler:

*Nej gå på tå i dina egna stövlar
Det usla kalla inte riktigt bra
Säg inte ja och nej för tusan bövlar
Bräk hellre fram ett moderat nja.*

Uppmuntrade av den relativa framgången gjorde den socialdemokratiska riksdagsgruppens republi-

kanska aktivister nya framstötter 1959. Spångberg misslyckades med sitt motionskrav på detaljredovisning av hur kungens apanage användes. Den alltid stridbara Nancy Eriksson fick däremot gensvar för sitt motionskrav om modernisering av riksdagens högtidliga öppnande. Hon ville slopa stöveltrampet och få bort de medaljprydda herrarna som kallades kungens stora vakt. Den grundlagsberedning som efterträtt författningsutredningen meddelade omgående att den snarast skulle lägga fram förslag till nytt förfarande.

För min del började jag förbereda mig för en framstöt till 1960 års socialdemokratiska partikongress. Det borde inte vara omöjligt för en motionär att bli vald till kongressombud hoppades jag. Jag skrev en motion med klämman att partikongressen till riksdagsgruppen skulle hemställa att gruppen skulle framlägga en motion i riksdagens båda kamrar med yrkande på en förutslutningslös utredning om vårt lands framtida statskick. Jag lyckades få Stockholms arbetarekommun att antaga motionen som sin. Dessutom lyckades jag bli vald till kongressombud. När jag sedermera fick förteckning över kongressmotionerna, presenterades motionen som enskild. Detta korrigerade jag mycket hovsamt under kongressen. I motionshäftet fann jag till min glädje att republikanerna i Jönköping hade ett betydligt rakare språk än mitt. Också den motionen hade fått stöd av arbetarekommunen. I Jönköpingsmotionen krävdes också gruppmotion i riksdagen, kravet var en utredning om vilka författningsändringar som erfordrades "för att vårt land vid nästa tronvakans skall övergå till ett konsekvent demokratiskt, dvs republikanskt statsskick."

Tage Erlander

Partistyrelsens utlåtande innehöll den taktiska finessen att motionsyrkandena skulle hänskjutas till en av partistyrelsen tillsatt studiekommitté som slutgiltigt skulle utforma partiets ståndpunkter i aktuella författningsfrågor. Det var alltför genom-

skinligt för att jag och Jönköpingsombuden skulle nöja oss. Vi förenade oss om ett tilläggsförslag, innebärande krav på en gruppmotion för att få till stånd en utredning om statschefens ställning och befogenheter i ett framtida demokratiskt statsskick.

I debatten tackade jag hövligt nej till hjälp av en studiekommision. Vårt tilläggsförslag antogs. Erlander deltog inte i debatten. Däremot såg han till att han blev intervjuad av Stockholms-Tidningen. Kontentan var då att han skulle fråga författningsutredningens ordförande om det var nödvändigt med tillägg till utredningsdirektiven för att tillgodose kongressens beslut.

Det var Erlanders regering som utfärdade de av Olof Palme skrivna direktiven.

Erlanders överläggningar med utredningsordföranden, Sandler, blev resultatlösa. Det konstaterades, vilket alla visste på förhand, att utredningens direktiv inte innebar prövning av statsformen. Erlander utfärdade inga tilläggsdirektiv. August Spångberg försökte motionsvägen få fram tilläggsdirektiv, men partiets gruppstyrelse avstyrkte. Spångberg avstod från att lägga enskild motion väl vetande att gruppdisciplinen hindrade att en sådan motion skulle ha vunnit bifall.

Inte bara Spångberg utan många andra för republikfrågan intresserade reagerade mot partiledningens uppenbara försök att förhala kongressbeslutet. Missnöjet ledde till det smått sensationella, att partikongressen 1964 gav partiledningen en dechargeerinran för att kongressbeslutet inte åtgärdats under kongressperioden. Erlander och den övriga partiledningen avstod från förklaringar. Man bara hukade och tog emot kritiken.

Jag hade många samtal med Nancy Eriksson som hörde till dem som var förtörnade över partiledningens sabotage. Tillsammans med Lennart Geijer fick hon till stånd en massmotion i riksdagens båda kamrar. Den krävde utredning om statsskicket. Konstitutionsutskottet vingklippte motionens kläm och tillstyrkte i harmlösa ordalag utredning om statschefens funktioner.

Innan den ny tillsatta grundlagsberedningen tillsattes och fått sina direktiv överenskom Erlander med företrädare för de borgerliga partierna att de sakkunniga skulle inrikta sig på bibehållen monarki, dock skulle monarkens uppgifter begränsas till dekorativa bestyr.

Beredningens ordförande, Valter Åman, har i sina memoarer redovisat sin begränsning som statsvetare, samt öppet skrivit att han fick uppdraget därför att han delade Erlanders syn på hur republikfrågan skulle hanteras. Det var flera än jag som såg avsikten. Erlander lade moteld mot den missnöjda opinionen bland republikanerna genom ett inte helt sannfärdigt uttalande i DN (23 augusti 1966):

"En betydande del av vårt folk har uppenbarligen ett republikanskt tänkesätt. Dessa människor har rätt att kräva att få sin opinion tillgodosedd

genom att frågan tas upp av den nu arbetande utredningen.”

Grundlagsberedningens ordförande uttalade offentligt att beredningen inte skulle pröva en övergång till republik. Detta föranledde Nancy Eriksson att i riksdagen rikta en enkel fråga till statsministern: ”Hur är det egentligen ställt med utredningens direktiv?” Den 31 oktober 1968 fick hon detta svar: ”Grundlagsberedningens uppdrag innesluter också en prövning av och ett ställningstagande till frågan om vårt statskicks i framtiden bör vara monarkistiskt eller republikanskt.”

Detta lät lugnande, men var inte sant. Han hade ju med de borgerliga partiledarna överenskommit att monarkin skulle bibehållas. Om detta visste varken jag eller Nancy Eriksson någonting. För min del misstänkte jag redan efter partikongressen 1960 att Erlander och partistyrelsen skulle försöka manövrera bort kravet på utredning om republik, därför motionerade jag till LOs kongress 1961 och begärde att kongressen skulle uttala sig i republikfrågan. Teleförbundets avdelning 1 gjorde motionen till sin. Landssekreterariatet instämde i motionskravet och kongressen biföll dessa krav:

”Att partiets studiekommitté i författningsfrågor bör behandla även frågan om det svenska statskicket och att partistyrelsen och partiets riksdagsgrupp skall verka för att få till stånd en parlamentarisk utredning rörande problemen kring statschefens ställning och befogenheter i ett parlamentariskt demokratiskt statskicks.”

Resultatet av förbundets arbete kan summeras så att dess opinionsbildande verksamhet påverkade politiker och journalister, för att åstadkomma någonting i republikansk riktning. Förre statsministern Ingvar Carlsson var som ung socialdemokrat en mycket energisk förespråkare för ett republikanskt statskicks. Han tillhörde en kort tid grundlagsberedningen. Några insatser för att påverka opinionen i republikansk riktning har varken han eller andra framträdande socialdemo-

Ingvar Carlsson

krater gjort under de senaste årtiondena. Efter grundlagsreformen dämpades förbundets verksamhet. Enskilda medlemmar har i tal och skrift varit sporadiskt verksamma. Mycket uppmärksammat var ett uttalande av finansutskottets ordförande Arne Gadd (AB 27 oktober 1985), så här rakt på sak ”Avsätt så fort som möjligt kungen som Sveriges statschef. Låt honom sedan gå en AMS-kurs så han lär sig göra någon nytta.”

En ovärderlig sammanhållande kraft under 1970- och 1980-talen har varit Gunnar Svensson som också var initiativtagare till förbundets omkonstituering till Stiftelsen Republiken den 12 december 1990. Dess ändamål är att stödja forskning och studier i ämnen som gagnar opinionsbildningen i republikfrågan.

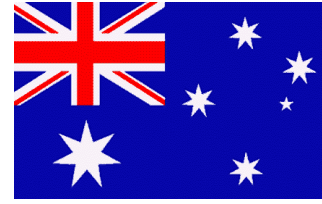
Sten Sjöberg

© *Sten Sjöberg och Bäckströms Förlag*
1999

Om du tyckte att detta var intressant, varför då inte köpa boken?

Genom Bäckströms förlag erbjuder Republikanska Föreningen sina medlemmar Sten Sjöbergs Fackföreningsman och republikan till ett verkligt förmånspris. Sätt in 120:- på pg 358772-2 och ange namn och adress, så kommer boken med posten inom en vecka efter redovisning från postgirot. Cirkapris i bokhandeln är 240:-

Our Republic – the Next Step

Introduction

The Australian Republican Movement (ARM) has adopted the slogan “Our Republic – the Next Step”. In doing so it stresses the view that replacing the Queen with an Australian as Head of State is the next logical and necessary step in our evolution as a nation. Even accounting for the defeat of November 1999 the ARM believes that the Head of State issue should be the focus for constitutional change and in preference to, but not to the exclusion of, other constitutional issues that may fall under a wider definition of ‘republicanism’ or democratic reform. To achieve successful constitutional change a proposition must be both responsible and aspirational in order to build the broad support that successful referendums require. This necessitates the navigation of many variables influenced by politics, history and culture. This is why the ARM’s approach to constitutional change is evolutionary; allowing the required support to be built around the issue of the Head of State while also providing an opportunity for other issues of constitutional change to be advanced in parallel or subsequently. In this paper I present the Australian Republican Movement’s evolutionary program for achieving an Australian Republic. In the first section, I address the objection that Australians have more important things to worry about than constitutional change. In the second section, I meet the criticism that the republican movement is not capable of capturing enough public support to achieve the republic. In the last section, I outline the ARM’s plan for introducing a republic.

Haven’t We Got More Important Things to Worry About?

One of the most common questions republicans are often asked is: “haven’t we got more important things to worry about?” It’s a question that has been variously put by both opponents and supporters of Australia becoming a republic and having an Australian as Head of State¹. In its simplest form the argument is that ‘average’

Australians are more concerned about issues such as keeping (or finding) a job or getting their children through a good education. To this is often added “it doesn’t create any jobs” or “put any more money in our pockets”. I would both agree and disagree with these propositions. The basis premise I would accept – its true that a republic will not be the economic panacea that seems to have eluded governments. But I reject the economic reductionism of citizenship that underwrites the premise. Such a premise assumes that citizens have only a one dimensional (economic) existence.

It is generally understood that Australia is a well functioning liberal-democracy and that Queen Elizabeth II has no influence over our day to day political life. Although, as we know from the 1975 constitutional crisis there exists the potential for her representative to have an influence beyond what some might have thought acceptable. The fact that the events of 1975 are still the subject of much debate would, at best, point to a number of ambiguities at the peak of our constitutional system. Meanwhile opponents of a republic with an Australian, unambiguously, the head of state prefer having a bet each way, even using the oxymoron ‘crowned republic’². They also deny that the Queen is the Head of State, preferring to see the Governor-General in that role and her as something else – usually as ‘Sovereign’. In fact their proposition that the Governor-General is the Head of State would make our Head of State the only one in the world that, as we were reminded recently with the appointment of Peter Hollingsworth, swears an oath to another Head of State! – a situation even more indefensible than reality. One thing our opponents have not shied away from is adding to the ambiguities that already exist in our constitutional arrangements. The ARM has a clear view: the Queen, at the apex of our constitutional system, is the Head of State and the Governor-General is her representative - that’s the problem - maintaining this ‘colonialist’ structure is inappropriate for a modern multicultural, independent and dare I say progressive, nation. Becoming a republic *will* change the way we see ourselves and the manner in

¹ See the No Case in the *Official Referendum Pamphlet, Referendum 99*, AEC Nov 1999, p 21 which states that a republic offers NO benefits to Australians, and “It won’t create jobs. It won’t improve trade. It won’t improve the economy or our lives”

² See T. Abbott, *The Minimal Monarchy and why it still makes sense for Australia*, Kent Town, Wakefield Press, 1995, pp29-30.

which we conduct politics in Australia - the degree to which that will occur is a decision that the Australian people are yet to make.

The question “haven’t we got more important things to worry about?” is not just one that those opposed to the republic might ask. Similarly it has been put by those of republican persuasion that there are other constitutional issues that may be more important³. These have included: reconciliation, a bill of rights, the flag, the Federal-State relationship and various other issues. There are a number of replies to this. Advancing constitutional and “big picture” issues is not a zero sum game and most Australians of a progressive persuasion are both able to deal with these issues on their own merits well as seeing the symbiotic relationship between them. In some respects its about the relationship between a “republic” meaning a lack of monarchy and a wider ‘classical’ definition relating to the notion of “sovereignty of the people”. The tensions between the concepts of democracy and republicanism, and their practice, have existed since ancient Greece, seen in Machiavelli’s Italy and in the establishment of the American and French Republics. The campaign for an Australian Head of State does not proceed to the detriment of other constitutional reforms whether they be ‘republican’ in nature or not. Such progressive pragmatism was shown by the likes of Tim Costello and Dorothy McRae-McMahon during the 1999 campaign who argued ‘Yes and More!’⁴

Achieving the Republic

Intruding into any discussion in political or constitutional change is ‘politics’ itself - sometimes referred to as the art of the achievable; and to achieve significant constitutional change a proposal has to be responsible, aspirational and politically ‘deliverable’. This forces a degree of compromise and pragmatism in any such endeavour. This is why the ARM is committed to an evolutionary approach to constitutional change. What we are saying is not that the issue of the Head of State is more important but that rather it is the most achievable in the short term. After the defeat of the 1999 referendum some would take issue with the claim to achievability.

³ See Paul Kelly, ‘Freedom fighters face great divide’, *The Australian*, 11 April 2001. Amongst those arguing for a Bill of Rights is High Court Judge and Monarchist Michael Kirby

⁴ See Tim Costello ‘Seeds of Hope’ and Dorothy McRae-McMahon ‘Founding a new vision of community’ both in John Uhr (ed) *The Case for Yes*, Annandale, Federation Press, 1999. Both are also currently members of the ARM national executive.

Some arguments in favour of the assertion of ‘achievability’ of a republic follow.

Firstly, the evolutionary approach works on the premise of maintaining the widest possible coalition of supporters. Although republicans were split in 1999, the range of those supporting an Australian Head of State is wider than perhaps on most other issues in public life. Such coalitions provide the potential for coalescence on related or other issues. But conversely the more prerequisites that are placed on the achievement of the primary objective the smaller the support gets.

We would also argue the case of achievability based on the longevity of the issue. The idea of Australia becoming a republic was not thought up by Malcolm Turnbull and Neville Wran over a few Chardonnays in the Eastern Suburbs of Sydney in the early 90’s as some might have it. The question of Australia’s relationship with the British Crown has been around since settlement, was a factor in the process leading to federation and of growing importance ever since. In 1893 Edmund Barton, later to be our first Prime Minister, said:

“The question as to whether this nation was to occupy its present position in relation to the English Crown or whether it should be an independent nation could not be settled by half a dozen separate colonies, but it could be settled one way or another by a united Australia.”

The ARM would argue that the issue of the Head of State is naturally the next logical step in our national development. The campaign leading to the referendum of 1999 was a building block in the eventual achievement of a republic. In this respect there is much similarity with (and inspiration from) the campaign for Federation – particularly with regard to its duration and the setbacks along the way. Just as the doubters and scaremongers were proved wrong then they will be similarly be defeated in the campaign for a republic.

Whatever opinion Australians’ have on the republic at least most have one! Due partly to its historical and cultural context the issue of the Head of State is one that can be explained in relatively simple terms, certainly more so than many other constitutional issues. The debate on the Head of State has contributed greatly to a better knowledge and, hopefully, understanding of the Constitution and practice of politics in Australia that any successful campaign for significant constitutional change necessarily requires.

The ARM and The Next Step

So what is the ARM going to do to assist in the delivery of a republic? The priority is to have a process that allows the issues apparent from 1999 to be resolved. In fact it is our belief that an honest and thorough process will deliver a successful outcome. While John Howard can claim to have delivered what he – or more correctly Alexander Downer⁵ – promised, any claim to have delivered a process that sought to resolve the issues in a manner conducive to the greater political and public good would be spurious⁶. The process was one of designing ‘constitutional change by question time’ with the resulting acrimony and deliberate confusion affecting the referendum campaign and distorting the eventual result.

The first step in the process would be a plebiscite to ask the Yes/No question. Some may argue that this a nugatory step and while we agree that the majority of Australians want a republic of some sort, it is politically necessary to show it to be so. A critical consequence and benefit of this is that republicans of all persuasions will need to work together. The ARM is already commencing this process with direct electionists joining as members, on committees and working to find common ground with others. One of the problems with the Yes/No plebiscite is the ‘blank cheque’ argument that those opposed to any form of a republic are likely to mount. I was at a recent debate at a school in the outer Sydney suburb of Penrith at which a member of the Australians for Constitutional Monarchy insisted that no one should vote for a republic until the model is on the table. I informed him that shortly the ARM will have a number on the table and he could have a choice. Needless to say he quickly moved on to the next point! To deal with this problem the ARM will soon release a discussion paper that will outline a number of options in the continuum of republican possibilities. These range from an ultra-minimalist option through to a full executive presidency. As part of the initial plebiscite an indicative (preferential) poll of options could be taken as a subsequent question, further reducing the ‘blank cheque’ scare campaign.

The next step is the most important and that is to fully resolve the issue of what type of a republic.

⁵ It was Downer who, after prompting from republican Liberals, proposed that if the Liberals were elected in 1996, that a Constitutional Convention with half the delegates elected and the other half appointed would be held. See M. Turnbull, *Fighting for The Republic*, South Yarra, Hardie Grant, 1999, p 13-14.

⁶ See *ibid*, pp-17-20 for the manoeuvring by Howard and Nick Michin on the issue of the convention.

This might include a number of initiatives such as: constitutional conventions at the local, regional and national level, various parliamentary and public ‘inquisitorial’ committees and if need be, finally a second plebiscite, to choose a model to subsequently be put to a referendum. All of this will need to be underwritten by a civics and information campaign to inform Australians of the issues, unlike in 1999 and it was not just those politically opposed to Howard that thought so. Andrew Robb, the former Federal Liberal Party Campaign Director, has recalled being appalled when he saw for the first time the Government's so-called information ads that showed a couple driving and coming to a t-junction. They looked left and then right to see which way they would go. Robb rightly commented - "That's \$9 million of ads for the No campaign because the clear message from those advertisements was that the voter was faced with radical change if we became a minimalist republic."⁷

The post-Howard process will be ‘stewarded’ by a republican PM and Opposition Leader. In fact this condition is absolutely necessary, but most likely - Tony Abbott aside. Given that the likely timeframe will be between 2-3 parliamentary terms⁸ the maintenance of a multi-partisan consensus is critical. During the 1999 campaign, perhaps the most enduring image was that of Gough Whitlam and Malcolm Fraser campaigning together. The ARM has recently recognised their contributions, and likewise that of Doug Anthony, by awarding them Life Membership. As we move towards a Federal election their example is a reminder to all republicans of the need to maintain solidarity, at least in respect to this issue. For the Coalition, once a pro-republican is leader of the Liberal Party, a majority of Liberals will be in favour of a republic. Political pragmatism will prevail in all but the most recidivist monarchists⁹.

⁷ Conversation of 29 Sep 1999 recorded by Greg Barns (Yes Campaign Director) between himself and Andrew Robb

⁸ Kim Beazley's proposal at the 2000 ALP National Conference was one of 3 steps in 3 terms he has recently discussed the possibility of a reduced time frame. See Michael Gordon, 'Beazley puts the republic on the agenda', *The Age*, 21 July 2001. Alternately Peter Costello's ascendancy to the Prime Ministership would not happen until a period (12-18 months?) after a Liberal victory at the next election. It would not be likely that he would progress the republic in the remainder of that term but would be likely to move decisively in the event of a subsequent election victory in his own right,

⁹ Recent significant developments on the conservative side of politics has seen Tim Fischer

Conclusion

The campaign for a republic is about many things but the most important is having an Australian replace the British monarch, who sits at the apex of our constitutional system, as our Head of State. In his speech to the House of Representatives on 7 June 1995, Paul Keating said that

”...the creation of an Australian republic is not an act of rejection. It is one of recognition: in making the change we will recognise that our deepest respect is for our Australian heritage, our deepest

and Mark Vaile, both of the National Party, come out in support of a republic. See Michael Gordon, ‘Fischer puts republic on agenda’, *The Age* 28 July 2001; Dennis Shanahan, Fischer declares republic support’ *The Australian*, 28 July 2001; Brendan Nicholson, ‘Howard out of step’, *The Age* 29 July 2001; Matt Price, Scott Emerson and Sarah Bryden-Brown, ‘Vaile backs new vote on republic’ *The Australian*, 30 July 2001

affection is for Australia, and of deepest responsibility is to Australia’s future.”¹⁰

In continuing the campaign and eventually creating an Australian republic we will hopefully engender a strong community spirit into our national life. That spirit will not only be built by the consequence of the outcome but also by the dialogue necessary to produce it just as the years of dialogue to achieve Federation built the notion of being Australian. Our centenary year is an appropriate time to reinvigorate the republican debate and take the next step.

James Terrie¹¹, National Director of the ARM

¹⁰ Hon P.J. Keating *The way forward*, speech 7 Jun 1995.

¹¹ James Terrie has been the National Director of the ARM since March 2000 and a member of the ALP since 1994

Vill du arbeta med Republikanen?

För att skapa en bättre tidning behövs fler som tar del i skapandet av den.

Vi behöver dig som kan:

- göra layout
- skriva
- illustrera
- bevaka nyheter mm

Såväl tillfälliga medarbetare som permanenta sådana är välkomna. Om du kan någonting som du tror kan vara till nytta, eller om du är intresserad men inte vet exakt hur du vill bidra, så ta kontakt med redaktören. Skicka ett mail till carl.johan.drott@boras.mail.telia.com och berätta lite om dig själv och dina eventuella idéer.

Även om du själv inte vill skriva eller på annat sätt delta aktivt i arbetet med Republikanen, så kan du gärna skicka tips på aktualiteter med anknytning till monarki / republikfrågan, eller förslag på ämnen att ta upp i tidningen.

Och så en avslutande uppmaning: skriv ut Republikanen, kopiera och sprid den! Varje ny republikan stärker vår rörelse.